

## КРИТЕРІЇ

оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, що здійснюють банківську діяльність

1. Ці критерії застосовуються Уповноваженим органом з питань державної допомоги (далі – Уповноважений орган) для проведення оцінки допустимості державної допомоги, яка надається суб'єктам господарювання, що здійснюють банківську діяльність, для забезпечення фінансової стабільності та мінімізації спотворення конкуренції між банками, сприяння стабільності банківської системи (далі – державна допомога) та встановлюють умови, за яких така державна допомога є допустимою для конкуренції.

2. Для цілей цих критеріїв терміни вживаються в такому значенні:

принцип «розподіл тягаря» – принцип, який забезпечує зменшення обсягу державної допомоги до необхідного мінімуму шляхом здійснення отримувачем державної допомоги власного внеску для покриття витрат на реструктуризацію.

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Законах України «Про банки та банківську діяльність», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

3. Державна допомога є допустимою, якщо вона надається з метою:

рекапіталізації та управління знеціненими активами;

підтримки ліквідності та гарантії щодо виконання зобов'язань;

ліквідації банку.

4. Отримувачами державної допомоги за цими критеріями є банки у значенні, наведеному Законом України «Про банки та банківську діяльність».

5. Державна допомога надається у формах:

капітальних інвестицій (державні інвестиції для зміцнення капіталу банків);

гарантій на позики (державні гарантії, що знижують ризики для кредиторів);

кредитних ліній (спеціальні кредитні програми для підтримки ліквідності);

придбання проблемних активів (купівля проблемних активів державою для поліпшення балансів банків);

підтримки в розробці планів реструктуризації для відновлення фінансової стабільності (реструктуризація);

капітальних інвестицій та конверсії боргу в акції (рекапіталізація).

6. Заходи державної допомоги щодо рекапіталізації та управління знеціненими активами вживають для покриття дефіциту капіталу, який встановлюється під час стрес-тестування, перевірки якості активів або іншої перевірки на державному рівні та підтверджується регулятором у сфері банківської діяльності.

Такі заходи державної допомоги вживаються на постійній основі.

7. Державна допомога для рекапіталізації та управління знеціненими активами може бути визнана допустимою лише тоді, коли надавач державної допомоги підтвердить, що всі можливі заходи для обмеження державної допомоги були реалізовані.

Для цього надавач державної допомоги повинен надати Уповноваженому органу план залучення капіталу до надання плану реструктуризації або як його частину. План залучення капіталу повинен містити, зокрема, заходи щодо залучення капіталу банком та потенційні заходи що здійснюватимуться з дотриманням принципу розподілу тягаря між акціонерами та субординованими кредиторами банку.

8. На підставі плану залучення капіталу, доповненого детальним аналізом якості активів банку та прогноною оцінкою достатності капіталу, визначається обсяг залишкового дефіциту капіталу банку, який покривається за рахунок державної допомоги. Для покриття залишкового дефіциту капіталу за рахунок державної допомоги Уповноваженому органу надається план реструктуризації.

9. З метою мінімізації витрат на усунення дефіциту капіталу за рахунок державної допомоги та забезпечення допустимості державної допомоги на реструктуризацію, у разі виявлення дефіциту капіталу, надавач державної допомоги може звернутися до Уповноваженого органу з клопотанням про проведення попередніх консультацій.

10. До клопотання про проведення попередньої консультації додається план залучення капіталу, розроблений надавачем державної допомоги, отримувачем державної допомоги та погоджений регулятором у сфері банківської діяльності, який повинен містити:

перелік заходів щодо залучення капіталу, яких вживатиме банк, та (потенційних) заходів, що здійснюватимуться з дотриманням принципу розподілу тягаря для акціонерів і субординованих кредиторів банку;

заходи щодо запобігання відтоку коштів із банку, які можуть, зокрема, відбутися під час придбання банком часток в інших суб'єктів господарювання або виплати дивідендів.

Надавач державної допомоги повинен надати Уповноваженому органу затверджену регулятором у сфері банківської діяльності детальну методологію та вхідні дані, які використовуються для визначення дефіциту капіталу банку.

11. У плані залучення капіталу отримувач державної допомоги повинен визначити та вжити усіх заходів для залучення капіталу без створення ризиків для своєї діяльності. Такі заходи повинні охоплювати, зокрема:

емісію акцій з переважним правом існуючих акціонерів;

добровільну конверсію субординованих боргових інструментів у власний капітал на основі стимулу, пов'язаного з ризиком;

заходи щодо управління пасивами, які загалом повинні бути повністю спрямовані на нагромадження капіталу;

продаж активів і портфелів для нагромадження капіталу;

сек'юритизація портфелів для отримання капіталу від неосновних видів діяльності;

утримання (збереження) прибутку.

12. Якщо у плані залучення капіталу зазначено про те, що визначені заходи не можуть бути застосовані протягом шести місяців з дня подання зазначеного плану, Уповноважений орган після проведення консультацій з надавачем державної допомоги та регулятором у сфері банківської діяльності визначає належність таких заходів до заходів залучення капіталу.

13. Банк, який отримує державну допомогу для рекапіталізації та управління знеціненими активами, повинен запровадити політику обмеження сум винагороди для працівників, включаючи членів правління та вищого керівництва.

Будь-який банк, який отримує державну допомогу для рекапіталізації та управління знеціненими активами, не повинен здійснювати вихідні виплати працівникам більші, ніж це передбачено законодавством України або контрактом з такими працівниками.

14. Державна допомога для рекапіталізації та управління знеціненими активами може надаватися лише на умовах, які передбачають дотримання принципу «розподілу тягаря» між наявними інвесторами банку.

15. Якщо коефіцієнт достатності капіталу банку, у якого виявлено дефіцит капіталу, залишається вищим за регулятивний мінімум, банк повинен самостійно

відновити розмір власного капіталу, зокрема, шляхом застосування заходів щодо залучення капіталу, зазначених у пункті 11 цих критеріїв.

За відсутності інших можливостей, у тому числі можливості вчинення будь-яких інших наглядових дій, таких як рання інтервенція чи інші заходи захисту для покриття дефіциту, отримувачу державної допомоги необхідно здійснити конверсію субординованого боргу у власний капітал до надання державної допомоги.

16. Державна допомога може бути надана лише після того, як власний капітал, гібридний капітал та субординований борг було повністю внесено для покриття будь-яких втрат.

17. Виняток із вимог, викладених у пунктах 15 та 16 цих Критеріїв, може бути у випадках, коли сума допомоги, яка підлягає отриманню, є меншою порівняно із банківськими активами, а дефіцит капіталу було скорочено, зокрема, завдяки заходам щодо залучення капіталу, викладеним у пункті 11 цих критеріїв.

18. З метою зменшення обсягу державної допомоги до необхідного мінімуму з дня, коли банку стало відомо про потребу в капіталі, цей банк повинен вживати всіх необхідних заходів для утримання (збереження) цих коштів, а саме:

1) не виплачувати дивідендів за акціями за інструментами гібридного капіталу (чи за будь-якими іншими інструментами, за якими виплата дивідендів здійснюється за власною ініціативою);

2) не викупляти будь-які зі своїх власних акцій чи купувати інструменти гібридного капіталу протягом періоду реструктуризації без попереднього схвалення регулятором у сфері банківської діяльності;

3) не викупляти інструментів гібридного капіталу, крім випадків, коли такий захід у поєднанні з іншими дозволяє банку повністю покрити його дефіцит капіталу і застосовується на ринкових умовах та за ціною, яка не більше як на 10% перевищує ринкову ціну; будь-який викуп підлягає попередньому схваленню регулятором у сфері банківської діяльності;

4) не здійснювати будь-які операції з управління капіталом без попереднього схвалення регулятором у сфері банківської діяльності;

5) не застосовувати будь-які агресивні комерційні стратегії, що висвітлюють отримання державної допомоги;

6) не набувати частку будь-якого іншого суб'єкта господарювання шляхом передачі його активів або акцій.

Ця вимога не застосовується до набуття:

яке відбувається під час здійснення поточної банківської діяльності в межах управління наявними вимогами до суб'єктів господарювання, які перебувають у скрутному фінансовому становищі;

часток суб'єктів господарювання за умови, що оплачена купівельна вартість не перевищує 0,01% останнього доступного на день набуття обсягу балансу банку та за умови, що сукупна оплачена купівельна вартість усіх набутих часток не перевищує 0,025% останнього доступного на день набуття розміру балансу;

активів після схвалення регулятором у сфері банківської діяльності, якщо це необхідно для відновлення фінансової стабільності чи забезпечення ефективної конкуренції;

7) повинні утримуватися від реклами, у якій згадується про державну допомогу, та від застосування будь-яких агресивних комерційних стратегій, які не можна було б застосувати без державної допомоги.

19. Якщо після вжиття заходів щодо залучення капіталу та розподілу тягаря залишається дефіцит капіталу банку, його можна покрити шляхом державної рекапіталізації, вжиття заходів щодо управління знеціненими активами або їх поєднання. Для забезпечення допустимості такої допомоги надавачу необхідно подати до Уповноваженому органу план реструктуризації та, відповідно, отримати рішення про допустимість державної допомоги до застосування заходів щодо рекапіталізації або управління активами.

20. Державна допомога для рекапіталізації або управління активами може бути визнана допустимою, якщо вона надається на тимчасовій основі, якщо такі заходи необхідні для збереження фінансової стабільності.

Захід, необхідний для збереження фінансової стабільності, полягає в забезпеченні термінової фінансової підтримки банку, який перебуває в критичному стані і не має достатніх ресурсів для продовження операційної діяльності. Така допомога дозволяє банку уникнути негайного банкрутства, що може мати значний негативний вплив на економіку в цілому.

Державна допомога, що надається як захід, необхідний для збереження фінансової стабільності, повинна бути короткостроковою (надається на строк до шести місяців) та спрямованою на забезпечення мінімальної стабілізації, щоб уникнути негайного банкрутства.

21. Заходи, необхідні для збереження фінансової стабільності, не повинні перешкоджати отримувачу державної допомоги дотримуватись принципу «розподілу тягаря».

22. Надавач державної допомоги повинен подати Уповноваженому органу план реструктуризації, який відповідає вимогам, викладеним у додатку до цих критеріїв, протягом двох місяців з дати прийняття рішення про допустимість державної допомоги, що надається як захід для збереження фінансової стабільності.

23. Державна допомога для реструктуризації надається банкам, які залишаються у скрутному становищі, незважаючи на отриману раніше державну допомогу:

- 1) як захід для збереження фінансової стабільності;
- 2) рекапіталізації.

Основною метою такої державної допомоги є забезпечення відновлення господарської діяльності банку.

24. Державна допомога для реструктуризації має надаватися з дотриманням принципу «розподілу тягаря».

25. Державна допомога для реструктуризації має бути обмежена покриттям витрат, необхідних для відновлення господарської діяльності банку. За рахунок державної допомоги для реструктуризації не може фінансуватися діяльність, яка не пов'язана з процесом реструктуризації (придбання акцій в інших суб'єктах господарювання або нові інвестиції, якщо тільки це не є необхідним для відновлення господарської діяльності отримувача тощо).

26. Надавач державної допомоги зобов'язаний подати Уповноваженому органу звіт про хід реалізації плану реструктуризації та досягнення ключових фінансових показників не пізніше ніж через шість місяців після затвердження плану реструктуризації регулятором у сфері банківської діяльності.

27. Державна допомога для підтримки ліквідності та гарантії щодо виконання зобов'язань надається банкам з метою короткострокової стабілізації їхнього фінансового стану та може бути надана негайно та без попередньої розробки й затвердження плану реструктуризації. Така підтримка застосовується для оперативного реагування на кризові ситуації та забезпечення стабільності банківської системи.

28. Державна допомога для підтримки ліквідності та гарантії щодо виконання зобов'язань може бути визнана допустимою, якщо вона надається на період до шести місяців.

29. Державна допомога для підтримки ліквідності та гарантії щодо виконання зобов'язань може бути надана банкам, які не мають дефіциту капіталу, що підтверджується регулятором у сфері банківської діяльності.

30. Державна допомога для підтримки ліквідності та гарантії щодо виконання зобов'язань є допустимою, якщо надається за таких умов:

гарантії надаються тільки для випуску нових боргових інструментів першої черги банку (субординовані боргові зобов'язання виключені);

гарантії надаються для боргових інструментів зі строком обігу від трьох місяців до п'яти років (або з максимальним строком на сім років для захищених облігацій).

Гарантії зі строком обігу понад три роки повинні становити не більше однієї третини неоплачених гарантій, наданих одному банку;

розмір плати за надання державних гарантій розраховується за формулою, зазначеною в пункті 32 цих критеріїв;

план реструктуризації повинен бути наданий Уповноваженому органу протягом двох місяців банком, який отримує гарантії на нові або відновлені зобов'язання, для яких на момент надання нової гарантії загальний обсяг неоплачених гарантованих зобов'язань (у тому числі гарантій, наданих до дати ухвалення цього рішення) перевищує як 5% від загального обсягу зобов'язань, так і загальну суму 500 мільйонів євро;

банк, який ініціює використання гарантії, повинен подати окремий план реструктуризації або згортання діяльності протягом двох місяців після активації гарантії;

отримувачі державної допомоги для підтримки ліквідності та гарантії щодо виконання зобов'язань повинні утримуватися від реклами, у якій згадується про таку державну допомогу, та від застосування будь-яких агресивних комерційних стратегій, які неможливо було б застосовувати без державної допомоги.

31. Надавачі державної допомоги для підтримки ліквідності та гарантії щодо виконання зобов'язань звітують Уповноваженому органу раз у три місяці про:  
виконання заходів із підтримки ліквідності;  
випуск гарантованих боргових інструментів;  
стягнення фактичних комісійних винагород.

32. Розмір плати за надання державних гарантій, що покривають борг зі строком погашення один рік і більше, становить:

Розмір основної плати – 40 базисних пунктів (далі – бп) та

Розмір плати з урахуванням ризиків, яка дорівнює добутку 40 бп та показнику ризику, що складається з половини співвідношення середнього значення спреда п'ятирічного пріоритетного кредитно-дефолтного свопу (далі – КДС) отримувача за три роки, який закінчується за місяць до дати випуску гарантійних облігацій, до середнього рівня національного пріоритетного фінансового п'ятирічного показника iTraxx Europe Senior Financials за ті ж три роки.

Формула для розрахунку плати за гарантію:

$$\text{Плата} = 40\text{бп} \times (1 + (1/2 \times A/B)),$$

де А – середнє значення спреда п'ятирічного пріоритетного КДС отримувача;  
В – середній рівень національного пріоритетного фінансового п'ятирічного показника iTraxx Europe Senior Financials.

Середні значення розраховуються за три роки, не включаючи місяць, який передує даті випуску гарантійної облігації. У випадку, якщо гарантія надається облігаціями з покриттям, вартість гарантії може включати тільки половину вартості оцінки ризиків, яка розраховується відповідно до абзацу третього цього пункту.

У разі коли спред КДС не може надати чіткого виміру кредитного ризику боргу з періодом погашення менше одного року, плата за гарантії, які покривають борг зі строком погашення менше одного року, становить:

розмір основної плати 50 бп; та

розмір плати з урахуванням ризиків, яка дорівнює 20 бп для банків із рейтингом А+ або А, 30 бп для банків з рейтингом А-, або 40 бп для банків із рейтингом нижче А- або з відсутністю рейтингу.

33. Державна допомога на ліквідацію банку надається в разі, якщо:

банк перебуває у скрутному становищі та не може повернутися до довготривалої фінансової життєздатності;

ліквідація банку через звичайну процедуру банкрутства неможлива;

дотримано умов, передбачених пунктом 16 цих критеріїв.

34. Метою ліквідації є припинення діяльності банку, який перебуває у скрутному становищі протягом обмеженого періоду часу.

З дня прийняття регулятором у сфері банківської діяльності рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку забороняється розпочинати



будь-яку нову діяльність з третіми особами, проте це не перешкоджає здійсненню поточної комерційної діяльності, якщо в її межах зменшуються витрати на ліквідацію.

Ліквідація банку повинна бути здійснена з метою продажу активів на конкурсній основі.

У межах процедури ліквідації банку будь-який продаж активів повинен сприяти зменшенню витрат на його ліквідацію.

35. Оцінка допустимості державної допомоги, що надається для санації банку, здійснюється згідно з вимогами до надання державної допомоги на реструктуризацію, зазначеними в пунктах 22 – 26 цих Критеріїв.

36. До повідомлення про державну допомогу, яка надається для ліквідації банку, надавач державної допомоги подає план ліквідації банку.

План ліквідації банку повинен включати:

обмеження витрат на ліквідацію, а саме: припинення діяльності банку здійснюється ефективним та організованим шляхом, зменшуючи суму державної допомоги до мінімуму, необхідну для підтримки функціонування банку під час процедури ліквідації, враховуючи мету досягнення та виконання вимог принципу «розподілу тягаря»;

обмеження періоду припинення діяльності банку виключно до періоду, необхідного для ліквідації;

опис діяльності банку (операції, які обмежуються продовженням та завершенням поточної діяльності з наявними клієнтами; будь-яка нова діяльність з наявними клієнтами, яка обмежуються зміною умов наявних договорів та реструктуризацією наявних позик, за умови, що такі зміни підвищуватимуть вартість відповідних активів);

опис цінової політики банку, що ліквідується, яка заохочує клієнтів до пошуку кращих альтернатив.

37. Під час ліквідації банку вимоги акціонерів та власників субординованих боргових зобов'язань не можуть покриватися за рахунок господарської діяльності банку. Розподіл витрат під час ліквідації банку та запобігання відтоку коштів до ухвалення рішення про ліквідацію повинен відповідати умовам, зазначеним у пункті 18 цих Критеріїв.

38. Продаж банку під час процедури ліквідації може передбачати надання державної допомоги покупцеві, крім випадків, коли продаж здійснюють відкрито, прозоро та недискримінаційно (із застосуванням конкурентної

процедури), а активи продають за найвищою із запропонованих цін. За таких умов продаж здійснюється як усіх активів банку одному покупцю, так і частинами.

39. Надавачі державної допомоги подають до Уповноваженого органу щорічні звіти про виконання плану ліквідації банку. У кінці процедури ліквідації банку до Уповноваженого органу подається заключний звіт про ліквідацію.

---

Додаток  
до критеріїв оцінки допустимості  
державної допомоги суб'єктам  
господарювання, що  
здійснюють банківську діяльність

### **Типовий план реструктуризації**

#### **1. Інформація про отримувача (опис його структури тощо).**

#### **2. Опис ринку та частки ринку:**

- 1) опис основних відповідних товарних ринків (розмежування між: роздрібним оптовим, ринком капіталу тощо);
- 2) розрахунки ринкових часток (національного та загальноєвропейського, залежно від географічного охоплення відповідних ринків тощо).

#### **3. Аналіз причин, через які отримувач державної допомоги опинився у скрутному становищі (внутрішні фактори).**

#### **4. Опис державного втручання та оцінка державної допомоги:**

- 1) інформація про те, чи отримувачі державної допомоги вже отримували державну допомогу як захід, необхідний для збереження фінансової стабільності, або для реструктуризації в минулому;
- 2) відомості про форму та розмір державної допомоги або фінансової переваги, пов'язаної з нею. Інформація повинна містити всю державну допомогу, отриману як індивідуальну допомогу або за програмою державної допомоги протягом періоду реструктуризації;
- 3) оцінка державної допомоги відповідно до вимог законодавства про державну допомогу та кількісне визначення розміру такої допомоги.

#### **5. Відновлення господарської діяльності банку:**

##### **1) опис різних ринкових припущень:**

початкова ситуація на основних товарних ринках;

очікуваний розвиток ринку на основних товарних ринках;

##### **2) опис сценарію без заходу державної допомоги:**

необхідне коригування початкового бізнес-плану;

минулі, поточні та майбутні коефіцієнти капіталу (рівень 1, рівень 2);

**3) опис запропонованої майбутньої стратегії для фінансової установи та як це призведе до відновлення її господарської діяльності:**

початкова позиція та загальна структура;

індивідуальні рамки для кожної бізнес-лінії фінансової установи;

адаптація до змін у регуляторному середовищі (посилення управління ризиками, збільшення буферів капіталу тощо);

підтвердження щодо повного розкриття інформації про знецінені активи;

у разі потреби зміни у структурі власності;

**4) опис та огляд різних заходів, запланованих для відновлення господарської діяльності банку, їх вартість та вплив на фінансові результати / баланс:**

заходи на рівні групи;

заходи за бізнес-лініями;

вплив кожного заходу на прибутки та збитки / баланс;

**5) опис впливу різних заходів щодо обмеження спотворення конкуренції з огляду на їх вартість та вплив на прибутки й збитки / баланс:**

заходи на рівні групи;

заходи у сферах бізнесу;

вплив кожного заходу на прибутки та збитки / баланс;

**б) порівняння з альтернативними варіантами та коротка порівняльна оцінка економічних й соціальних наслідків на регіональному та національному рівнях (деталізація необхідна в тих випадках, де банк може не виконати пруденційних вимог за відсутності державної допомоги):**

альтернативні варіанти: упорядкована ліквідація, поділ або поглинання іншим банком та відповідні наслідки;

загальні економічні наслідки;

**7) графік реалізації різних заходів та кінцевий термін реалізації плану реструктуризації в цілому (з урахуванням вимог щодо конфіденційності інформації);**

**8) опис плану повернення державної допомоги;**

**9) звіти про прибутки та збитки / баланси за останні три та наступні п'ять років, включаючи ключові фінансові коефіцієнти та дослідження чутливості на підставі базового, найкращого /найгіршого сценарію:**

**1) базовий сценарій:**

звіт про прибутки та збитки, баланс;

ключові фінансові коефіцієнти на рівні групи (RAROC як орієнтир для внутрішніх критеріїв прибутковості, скоригованої на ризик, CIR, ROE тощо);

звіт про прибутки та збитки, баланс для кожної бізнес-одиниці;

ключові фінансові коефіцієнти для кожної бізнес-одиниці (RAROC як орієнтир для внутрішніх критеріїв прибутковості, скоригованої на ризик, CIR, ROE і т. д.);

**2) найкращий сценарій розвитку подій:**

основні припущення;

рівень групи статей Звіту про прибутки та збитки, баланс;

ключові фінансові коефіцієнти на рівні групи (RAROC як орієнтир для внутрішніх критеріїв прибутковості, скоригованої на ризик, CIR, ROE тощо);

**3) найгірший сценарій - якщо стрес-тест був проведений та/або затверджений НБУ, необхідно надати методологію, параметри та результати такого тесту:**

основні припущення;

рівень Звіту про прибутки та збитки, баланс;

ключові фінансові коефіцієнти на рівні групи (RAROC як орієнтир для внутрішніх критеріїв прибутковості, скоригованої на ризик, CIR, ROE тощо).

**6. Розподіл тягаря — внесок у реструктуризацію фінансової установи та інших акціонерів (облікова й економічна вартість холдингів).**

обмеження витрат на реструктуризацію до рівня, необхідного для відновлення господарської діяльності банку;

обмеження розміру допомоги (включаючи інформацію про можливі положення щодо обмеження дивідендів та процентних виплат за субординованим боргом);

забезпечення значного власного внеску (включаючи інформацію про розмір внеску від акціонерів або субординованих кредиторів).

**7. Заходи щодо обмеження спотворення конкуренції:**

обґрунтування обсягу заходів з огляду на розмір та вплив державної допомоги;

структурні заходи, включаючи пропозиції щодо термінів та етапів продажу активів або дочірніх підприємств / філій чи інших засобів захисту;

поведінкові зобов'язання, включаючи утримання від масового маркетингу з використанням державної допомоги як переваги в конкурентній боротьбі.

**8. Моніторинг (можливе призначення довіреної особи).**

---